

O'QITUVCHINING INNOVASION FAOLIYATINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY USULLARI

Musayeva Muhabbat Eshbayevna

Toshkent viloyati Pedagoglarni yangi metodikalarga o'rgatish milliy markazi dotsenti.
Pedagogika fanlari nomzodi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8048484>

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'qituvchining innovatsion faoliyatini oshirishning zamonaviy usullari hamda ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish haqida so'z yuritilgan va tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: o'qituvchi, innovatsion, ta'lim, ta'lim texnologiyasi, o'quvchi.

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ПОВЫШЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ ПЕДАГОГА

Аннотация. В данной статье рассматриваются и анализируются современные методы повышения инновационной деятельности учителя, а также использование инновационных технологий в образовательном процессе.

Ключевые слова: учитель, инновация, образование, образовательные технологии, ученик.

MODERN METHODS OF INCREASING THE INNOVATIVE ACTIVITY OF THE TEACHER

Abstract. This article discusses and analyzes modern methods of increasing the innovative activity of the teacher and the use of innovative technologies in the educational process.

Keywords: teacher, innovative, educational, Educational Technology, student.

Mustaqillikning dastlabki kunlarida boshlab ta'lim tizimning rivojlanishi davlat siyosatining ustivor yo'nalishi sifatida e'tirof etilgan (Bugungi kunda oldimizga qo'yilgan buyuk maqsadlarimizga, ezgu niyatlarimizga erishishimiz, hayotimizni taraqqiyoti va istiqboli, amalga oshirilayotgan isloxlarmiz rejalarimizning samarasi taqdiri eng avvalo, zamon talablariga javob beradigan yuqori malakali, ongli mutaxassis kadrlar tayyorlash muammosi bilan chambarchas bog'liq.

Bugungi hayotimizni hal etuvchi muhim masalalari qatorida ta'lim tarbiya mazmunini tubdan o'zgartirish, uni zamon talabi darajasiga ko'tarish asosiy o'rinni egallaydi. Chunki jamiyatning yangilanishi, hayotimiz taraqqiyoti va istiqbolini amalga oshirilayotgan islohatlar samarasi taqdiri, Respublika mustaqilligi va bozor iqtisodiga mos ijtimoiy – iqtisodiy siyosatni shakllantirish – bularning barchasi zamon talablariga javob beradigan yuqori malakali mutaxassis kadrlar tayyorlash muammosi bilan chambarchas bog'liq.

Hozirgi kunda ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalarini o'quv jarayonida qo'llashga bo'lgan qiziqish, e'tibor kundan kunga kuchayib bormoqda, bunday bo'lishini sabablaridan biri, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda o'quvchi faqat tayyor bilimlarni egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar ularni egallayotgan bilimlarni o'zlari qidirib tipishlariga, mustaqil o'rganib taxlil qilishlariga, hatto xulosalarni xam o'zlari keltirib chiqarishlariga o'rgatadi.

Innovatsion texnologiyalar ta'lim-tarbiya jarayonining bir tizimga solingan ilmiy-nazariy va metodik asoslangan yangi shakl, usul va vositalarining majmuidir. Texnologik

yondashuv, eng avvalo, tasvirlash emas, bal'ki loyihalashtirilgan natijalarni amalga oshirish imkonini beruvchi amaliy ko'rsatmali tuzilmada o'z ifodasini topadi.

Ta'lim texnologiyasi reproduktiv dars berishga asoslangan bo'lib, undagi o'quv jarayoni talabalarga tipik holatlardagi harakatlarni egallashga yo'naltirilgan.

Ma'ruza va amaliy mashg'ulotlarni o'tish jarayonida muammoli vaziyat talabalarning qiziqishi, bilim saviyasi, fikr yuritish doirasi hisobga olingan holda tashkil qilinadi. Innovatsion texnologiyalar asosida bahs-munozara darslari, aqliy hujum o'yinlaridan keng ko'lamli bilim, tajriba va mustaqillikka asoslangan holda mashg'ulotlar tashkil etilsa, quyidagi natijalarga erishiladi:

- Mashg'ulotlar davomida talabalarning mustaqilligi, ixtiyoriyligi va erkinligiga erishiladi;
- O'quvchilar o'z fikr va qarashlarini himoya qilishga o'rganadilar, ularni boshqalarga yetkazish mahoratini egallaydilar;
- O'quvchilar jamoa fikriga tayanishga, uni hurmat qilishga o'rganadilar va ularda o'zaro hurmat hissi ortib boradi;
- O'quvchilar o'quv faniga doir materiallar bilan mustaqil ishlashga, izlanishga, o'qitishning samarali shakl va uslublaridan ijodiy foydalanishga odatlanib boradi;
- O'quvchilarda bilimlarni mustaqil egallash, ijodiy fikr yuritish va erkin fikrlash malakalari shakllanadi;
- O'quv mashg'ulotlarida axborot texnologiyalaridan foydalanishga, o'zaro fikr almashishga, pedagogik faoliyatni tanqidiy tahlil qilish va taqqoslashga o'rganadilar.

Bu vazifalar eslatgan, ko'rsatgan, tushuncha bergan, yo'naltirgan, haqqoniyashtirgan, maslahat bergan, bartaraf etgan, hamdardlik qilgan, talabchanlikni qo'llab-quvvatlagan kabi holatlarda namoyon bo'ladi.

O'qituvchi bu jarayonda o'quvchi shaxsini rivojlanishi, shakillanishi, bilim olishi va tarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik, yo'naltiruvchilik funksiyasini bajaradi. Ta'lim jarayonida o'quvchi asosiy figuraga aylanadi. Pedagogik texnologiya va pedagog mahoratiga oid bilim, tajriba va innovatsion metodlar o'quvchlarni bilimli, yetuk malakaga ega bo'lishlarni ta'minlaydi.

Shu qatori maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ham innovatsion metodlarni qo'llagan holda bolalar bilan faoliyat olib borish ta'lim va tarbiya sifatini oshiruvchi omillardan biri ekanligini e'tirof etib o'tish joizdir.

Innovatsion ta'lim – deganda odatda o'quv jarayoniga yangi foydali elementlar olib kelish tushiniladi. Shuning uchun ta'lim tizimida innovatsiya o'zgarishi bilan be'vosita bog'liq.

Innovatsion ta'lim texnologiyalari va dasturlari – bu barcha ta'lim texnologiyalari yaratuvchi va ularni rivojlantiruvchi pedagogik innovatsion faoliyatni natijasi hisoblanadi.

Innovatsion ta'lim bu – ta'lim texnologiyalari dasturlari va unda pedagog innovatsion faoliyat natijasi bo'lib o'qitilayotganlar innovatsion g'oyalarni yaratuvchi (generatsiya) hisoblanadi.

Ta'limda innovatsion texnologiyalar va ulardan foydalanish haqida:

Ta'lim yangi bosqichga ko'tarilmoqda, o'quvchilar fikr darajasi kengaymoqda, axborot olish osonlashmoqda, bunday o'sish jarayonida o'qitishda innovatsion texnologiyalaridan foydalanmaslik darsning samaradorligini pasaytrib yuboradi. Bugungi kunda axborot ko'lami

juda kengayib ketdi. Agar o'qituvchi o'z ustida ishlamasa avvalgi o'rgangan bilimlari yetarli bo'lmay qoladi. Dars mavzularini kundalik hayotdagi keskin voqealar bilan bog'lab o'tilsa, turli innovatsion texnologiyalaridan foydalanilsa, dars esda qolishiga erishilishi mumkin. O'qituvchi o'quvchilarga innovatsion usullardan foydalanib, fanlararo bog'langan holda ekologik-gigiyena bilimlar bilan darsni to'ldirishi zarur.

O'qituvchining faoliyatida innovatsiyalar qanchalik ko'p bo'lsa dars sifati shunchalik oshadi. Ta'limda innovatsion texnologiyalar va interfaol metodlar haqidagi tasavvurlar barqaror va mukammal shaklga ega emasligini ham etirof etish kerak. Har bir o'qituvchi ta'limga individual tarzda yangilik kiritishi mumkin.

Yangicha metodlardan bo'ldan Keys-stadidan darslarda foydalansak darsning sifat samaradorligi yanada oshishi mumkin. Buning uchun avvalo o'qituvchining o'zi bu metod haqida to'liq ma'lumot va tushunchalarga ega bo'lishi lozim. Keys-stadi (inglizcha case-vaziyat, holat, study-o'rganish). Keys-stadida bayon qilingan va ta'lim oluvchilarni muammoni ifodalash hamda uning maqsadga muvofiq tarzdagi yechimi variantlarini izlashga yo'naltirilgan aniq real yoki sun'iy ravishda yaratilgan vaziyatning muammoli-vaziyatli tahlil etilishiga asoslanadigan o'qitish usulidir.

Keys-stadi o'qitish, axborotlar, kommunikatsiya va boshqaruvning qo'yilgan ta'lim maqsadini amalga oshirish va keys-stadida bayon qilingan amaliy muammoli vaziyatni hal qilish jarayonida pragnoz qilinadigan o'quv natijalariga kafolatli etishishni vositali tarzda ta'minlaydigan bir tartibga keltirilgan optimal usullari va vositalari majmuidan iborat bo'lgan o'qitish texnologiyasidir.

Xo'sh fanlarni o'zlashtirishda, mavzularni yo'ritishdoshda keys-stadi metodidan foydalanish qanday samara beradi? O'tkazilgan so'rovnomalarda m'lum bo'lishicha ko'pchilik o'quvchilar keys-stadiga asoslangan darslarni yoqlab fikr bildirishgan. Chunki keys-stadiga asoslangan darslar o'quvchilarda fanga, mavzuga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Lekin aksariyat o'quvchilar an'anaviy dars ma'ruza usulini yoqlaganlar. Darslarda keyslardan foydalangandan keyin o'quv faoliyatidan kutiladigan natijalar:

1. O'quvchilarda o'quvchilar jamoasini shakllantirish, boshqarish haqidagi bilimlarni kengaytiradi.
2. Jamoa ichida shaxslararo munosabatlarni ijobiy shakllantirishni ko'nikmalari rivojlanadi.
3. Pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, to'g'ri qaror qabul qilish, muloqat uslublari to'g'risidagi bilimlari mustahkamlanadi.
4. Ularda mustaqil fikr, ijodiy faoliyat ko'nikmalari tarkib topadi, pedagogi tafakkur rivojlanadi.

O'qituvchini innovatsion faoliyatga tayyorlashda bir qator psixologik to'siqlar mavjud. Bularning birinchisi o'qituvchining o'zi ko'nikkan faoliyat chegarasidan tashqariga chiqishi juda qiyinligi, yangi o'qituvchilarga ijodkorlikni yetarli emasligi bo'lsa, yana bir sabab yangi va nom'alum narsalar xar doim odamlarga cho'chish va hafsirashni keltrib chiqarishidir.

Yuqorida bildirilgan fikrlarga tayangan holda shunday xulosaga kelish mumkin. O'rganib chiqilgan ilmiy ishlarning aksariyatida "innovatsion faoliyat" tushunchasiga ta'rif berilgan bo'lsada, bu sohada hammaga ma'qul keladigan va innovatsion faoliyatning to'liq mazmunini ochib beradigan yagona ta'rif yaratilmagan, shuningdek bu faoliyatni

shakllantrish jarayoniga nisbatan yagona yondashuv mavjud emas.

Xulosa qilib aytganimizda innovatsion faoliyat – bu ilmiy izlanishlar, ishlanmalar yaratish, tajriba- sinov ishlari olib borish yoki boshqa fan texnika yutuqlaridan foydalangan holda yangi texnologik jarayon yoki yangi takomillashtirilgan mahsulot yaratish bo'lib, uning progmatik xususiyati shundaki, u g'oyalar maydonida ham va alohida bir sub`ektning harakat maydonida ham amalga oshrilmaydi, balki bu faoliyatni amalga oshirish tajribasi kishilar hayotida hammabob bo'ladigan holdagina xaqiqiy innovatsion hisoblanadi.

REFERENCES

1. Uzluksiz ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning nazariy-uslubiy muammolar
2. Ilmiy konfrensiya materiallari Samarqand: SamDU nashri.
3. F.Zokirova va boshqa elektro'n o'quv metodik majmualar va ta'lim resuslarni yaratish metodikasi. Metodik qo'llanma, T:OO MTV, 2010.